

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1970/18
Karar Sayısı : 1971/16
Karar Günü : 2.2.1971

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye İşçi Partisi.

İPTAL DAVASININ KONUSU: 16.2.1970 günlü, 13247 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan “Siyasi Partiler Kanununun 74. maddesinin yeniden düzenlenmesine ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesine” dair 2.2.1970 günlü, 1219 sayılı Kanunun 1. ve 2. maddelerinin Anayasa’nın 8., 12., 55., 56., 132. ve 152. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş; yine Anayasa’nın 149. ve 150. maddelerine dayanılarak iptali istenilmiştir.

I- DAVACININ GEREKÇESİ ÖZETİ:

648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 74. maddesini değiştiren 1017 sayılı Kanunun iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi kararında da açıklandığı üzere siyasî partilere yapılacak Devlet yardımının ancak kamu yararı ile ilgili hususlara inhisar etmesi zorunluğu ve yardımın eşit olarak bölüştürülmesi gereği vardır. Seçime katılan partilerin kimisine çok yardım, kimisine daha az yardım yapılması veya hiç yardım edilmemesi azınlıktaki partileri sonraki seçimlerde güç koşullar altına sokarak gelecekteki seçimleri önceden haksız bir biçimde etkileme sonucunu doğurur. Bu durum gerek eşitlik ilkesine, gerekse kamu oyunun serbestçe oluşmasını öngören demokratik hukuk devleti ilkelerine aykırı düşer.

Partilere yardım edilmemesinde tek meşru ölçü bunların seçimlere katılamama durumları olabilir. Başka deyimle seçime katılma hakkını kazanmış tüm siyasî partilere eşit olarak yardım etme zorunluğu vardır. Çünkü partilerin seçime katılmaları kamu yararı güden faaliyetlerinin başında gelir.

1219 sayılı kanunla daha önce iptal edilmiş bir kanun, Yüksek Mahkemenin gerekçesi ihmal edilerek yeniden yürürlüğe sokulmuştur. Böylece Anayasanın 132. maddesi ihlal edilmiştir. bu tutum Anayasa Mahkemesinin kararlarının kesinliğini belirleyen 152. ve Anayasanın üstünlüğünü öngören 8. maddelere karşı girişilmiş bir “Anayasa hilesi”ni de ifade eder.

Yürütme organının kanunlara aykırı davranışlarının yoklukla malûl sayıldığı hukuk Devleti düzenimizde anayasal güvence altındaki yüksek yargı organları kararlarını hiçe sayan yasama tasarruflarının akibeti de aynı olmalıdır.

1219 sayılı kanunun 1. ve 2. maddelerinin hem iptal edilmesine hem de batıl sayılmasına karar verilmesi gerekir.

II- YASA METİNLERİ:

1- İptali istenen kanun:

Esas Sayısı : 1970/18
Karar Sayısı : 1971/16

1. ve 2. maddeleri dava konusu 2.2.1970 günlü, 1219 sayılı Kanun, 16.2.1970 günlü 13427 sayılı Resmî Gazetede ki metne göre, şöyledir:

(Madde 1- 13 Temmuz 1965 tarihli ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 74 üncü maddesi aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

“Devletçe yardım.

Madde 74- Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınıp bu hakkı kullanan ve Türkiye itibariyle toplam olarak en az yüzde beş geçerli oy almış bulunan siyasî partilere her yıl Hazinece ödenmek üzere altı milyon beşyüz bin lira ödenek malî yıl bütçelerine konulur.

Bu ödenek; yukarıdaki fıkra gereğince Devletçe yardım yapılacak olan siyasî partiler arasında, o siyasî partinin son milletvekili genel seçimlerinde Türkiye itibariyle almış olduğu geçerli oyların, bu partilerin toplam olarak aldıkları geçerli oylara oranına göre bölüştürülerek Hazinece her yıl ödenir.

Bu ödemelerin, malî yıl başlangıcını takibeden bir hafta içinde tamamlanması zorunludur.

Devletçe yapılan bu yardım o siyasî parti tarafından sadece parti ihtiyaçlarında ve parti çalışmalarında kullanılır.

Madde 2-12 Temmuz 1965 tarihli ve 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununa aşağıdaki hüküm geçici altıncı madde olarak eklenmiştir.

Geçici madde 6- 1969 malî yılı bütçesine siyasî partilere yardım için konmuş olan ödenek 1965 veya 1969 milletvekili genel seçimlerine katılmış olup da Türkiye itibariyle geçerli oyların toplam olarak en az yüzde beş oranında oy alan siyasî partiler arasında 74 üncü madde esasları dahilinde bölüştürülür.

Şu kadar ki, hem 1965 hem 1969 milletvekili genel seçimlerine katılmış olup da her ikisinde de en az yüzde beş oranında geçerli oy almış olan siyasî partiler için 1969 milletvekili genel seçimleri sonuçları, bu seçimlerden yalnız birisine veya her ikisine katılmış olup da yalnız birisinde en az yüzde beş oranında geçerli oy almış olan siyasî partiler için en az yüzde beş oranında geçerli oy aldıkları seçim sonuçları dikkate alınır.

Bu ödemelerin, kanunun yürürlüğe girmesini takibeden ilk hafta içinde tamamlanması zorunludur.

Madde 3- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4- Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.)

2- Davacının dayandığı Anayasa hükümleri:

Davacının 1219 sayılı Kanunun 1. Ve 2. Maddelerinin Anayasaya aykırı olduğu yolundaki iddiasını desteklemek üzere ileriye sürdüğü Anayasa’nın 8., 12., 55., 56., 132. ve 152. maddeleri aşağıdadır:

(Madde 8- Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Madde 12- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Madde 55- Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme ve seçilme hakkına sahiptir.

Seçimler, serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılır.

Madde 56- Vatandaşlar, siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve çıkma hakkına sahiptir.

Siyasî partiler, önceden izin almadan kurulur ve serbestçe faaliyette bulunurlar.

Siyasî partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Madde 132- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna, hukuka ve vidanî kanaatlarına göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görölmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değıştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

Madde 152- Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir.

Anayasa Mahkemesince, Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilen kanun veya içtüzük veya bunların iptal edilen hükümleri, karar tarihinde yürürlükten kalkar. Gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi, iptal hükmünün yürürlüğe gireceğı tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih kararın verildiğı günden başlayarak altı ayı geçemez.)

İptal kararı geriye yürümez.

Anayasa Mahkemesi, diğler mahkemelerden gelen Anayasaya aykırılık iddiaları üzerine verdiği hükümlerin, olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olacağına da karar verebilir.

Anayasa Mahkemesi kararları, Resmî Gazetede hemen yayınlanır ve Devletin yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar.)

III- İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 31.3.1970 gününde Lûtfi Ömerbaş, Salim Başol, Feyzullah Uslu, A. Şeref Hocaoglu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Sait Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun ve Muhittin Gürün'ün katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında:

Dava konusu 2.2.1970 günlü, 1219 sayılı kanunun 16.2.1970 günlü, 13427 sayılı Resmî Gazetede yayımlandığı; dava dilekçesinin 16.3.1970 gününde Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince kaleme havale edildiği; 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Yasanın 26. maddesine göre davanın bu tarihte açılmış sayılması gerektiği ve süresi içinde olduğu; davacı Türkiye İşçi Partisinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunduğu; parti tüzüğü'nün 14. ve 15. maddelerine göre en yüksek merkez organı olan genel yönetim kurulunun üye tam sayısının 41 olduğu; bu kurulun 27 üyenin imzasını taşıyan 28.2.1970 günlü kararıyla 1219 sayılı Kanunun Anayasaya aykırılığından dolayı iptali için parti adına Anayasa Mahkemesine dava açmak üzere genel başkan Şaban Yıldız'a oybirliğiyle yetki verildiği; davanın genel yönetim kurulu kararına dayanılarak parti genel başkanınca açıldığı ve dosyanın eksikliği bulunmadığı anlaşılmış ve Anayasanın 147., 149., ve 150. ve 44 sayılı Kanunun 21., 22., 25. ve 26. maddelerine uygun olduğu görülen işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ:

“648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 74. maddesinin yeniden düzenlenmesine ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesine” dair 2.2.1970 günlü, 1219 sayılı kanunun tümü 1970/12 esas sayılı davada 1970/12 sayılı ve davada 1971/13 sayılı ve 2.2.1971 günlü kararlarla iptal edilmiş bulunduğundan bu durum karşısında 1970/18 sayılı dava dolayısıyla esasın incelenmesine ve konunun yeniden karara bağlanmasına yer olmamak gerekir.

V. SONUÇ:

“648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 74. maddesinin yeniden düzenlenmesine ve bu kanuna geçici bir madde eklenmesine dair 2.2.1970 günlü, 1219 sayılı Kanun'un tümü 1970/12-1971/13 sayılı ve 2.2.1971 günlü kararlarla iptal edilmiş bulunduğundan konunun yeniden karara bağlanmasına yer olmadığına 2.2.1971 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Başkan Vekili	Üye
Hakkı KETENOĞLU	Lûtfi ÖMERBAŞ	Celâlettin KURALMEN

Üye	Üye	Üye
Fazlı ULUOCAK	Avni GİVDA	Nuri ÜLGENALP

Esas Sayısı : 1970/18
Karar Sayısı : 1971/16

Üye

Muhittin TAYLAN

Üye

İhsan ECEMİŞ

Üye

Recai SEÇKİN

Üye

Ahmet AKAR

Üye

Halit ZARBUN

Üye

Kâni VRANA

Üye

Muhittin GÜRÜN

Üye

Şevket MÜFTÜGİL

Üye

Ahmet H. BOYACIOĞLU